

U petom odjeljku analizira tri važne socijalne funkcije vlasti: slobodu, jednakost i integraciju. Najvažniju ulogu u ostvarenju tih funkcija autor pripisuje skupštinskom sistemu, kao instituciji i načinu djelovanja. Šesti je odjeljak posvećen pitanjima demokratizacije s aspekta decentralizacije vlasti.

I. C.

ZORAN VIDAKOVIĆ:

DRUŠTVENA MOĆ RADNIČKE KLASSE

(Rad, Beograd, 1970.)

Pitanje radničke klase u modernom industrijskom društvu tema je proučavanja mnogih teoretičara s različitim gledištima. U ovoj knjizi autor obrađuje pitanje položaja, uloge i transformacije radničke klase u suvremenim globalnim društvima sa sociološkim aspektima.

Knjiga ima pet poglavlja, a podijeljena su u dvije cjeline. Prvi dio nosi naslov »Revolucionarna klasa« a drugi »Društvena moć radničke klase«, po kojemu je i čitava knjiga dobila naslov U prvom poglavlju »Radnička klasa i revolucionarni preobražaj klasnog u besklasno društvo«, raspravlja se o koncepcijama klasne strukture socijalizma. Autor smatra da danas ne postoje prikladni teorijski koncepti o tom problemu. Zato smatra da ti nedostaci čine jedno čitavo područje izučavanja, čitav sistem fundamentalnih otvorenih pitanja u teoriji. U drugom poglavlju, »Klasno društvo u povlačenju. Ograničeno dejstvo determinizma klasnog strukturiranja u toku socijalističkog preobražaja društva«, razmatra autor probleme zakonitosti klasnog strukturiranja društva, pa navodi tri njegove bitne odrednice: podjela rada, svojinski odnosi i relativna zaostalost klasne strukture. Posebno se osvrće na procese klasnog strukturiranja jugoslavenskog društva. U tom smislu zanimljivo je njegovo pitanje: može li se u društvu prepoznati radnička klasa? U svom daljnjem razmatranju on pokušava sociološki odrediti radničku klasu. Niz interesantnih pitanja iznosi također u trećem poglavlju, gdje govori o pokretačkim silama što mijenjaju klasnu strukturu društva, o odnosima klasne strukture i emancipirane strukture radničke klase prema pokretačkim snagama društvenog razvoja,

o promjenama radničke klase u razvijenom društvu (»kasnom kapitalizmu«) i »ranom socijalizmu«; i konačno o problemima radničkog samoupravljanja kao revolucionarne prakse radničke klase, a time i bitnog njezinog samoodređenja.

Drugi dio knjige obuhvaća četvrto i peto poglavlje. U četvrtom se poglavlju govori o nekim shvaćanjima distribucije društvene moći i klasne strukture. Autor uspoređuje neke karakteristike antagonističkog i asocijativnog oblika društvene moći. Prema njegovu mišljenju radnička klasa mora i sama biti polazište asocijativnog tipa društvene moći. U petom poglavlju autor govori o društvenoj moći radničke klase u Jugoslaviji i problemima svjetsnog opredjeljenja u društvenom razvoju.

Djelo Zorana Vidakovića svojevrsna je monografija, tema koje je vrlo zanimljiva, Autor nastoji oživjeti neke klasične marksističke ideje o ulozi radničke klase u povijesti uopće. Pokušaji uvođenja vlastite terminologije i jasnoća formulacija daju knjizi posebnu vrijednost.

I. C.

ZORAN VIDAKOVIĆ:

MODERNE PROIZVODNE SNAGE I REVOLUCIONARNA PRAKSA

Institut za političke studije
Fakulteta političkih nauka, Beograd, 1970)

Problematika budućnosti, bolje reći sutrašnjice kao nove vizije modernog društva, stvarni temelj koje se nalazi u sadašnjosti i prošlosti, tema je Vidakovićeve knjige.

Autor je knjigu podijelio u dva dijela, s obzirom na probleme o kojima raspravlja. Već u uvodnom dijelu autor pred čitatelja iznosi svoj problem. Pita se: »Što hoćemo: tehnološki projekt društvenog razvoja ili društvenu zamisao tehnološkog razvoja?« On je protiv programiranja društvenog razvitka kao šablone tj. prinudne futurologije kojom se unaprijed predviđa i određuje kako društvo ima izgledati u budućnosti. Po njegovu mišljenju neprihvatljiva je i koncepcija i ideološka orijentacija koja ide za tim da odredi načine ostvarivanja takvog iskonstruiranoga društva.

Prvi dio knjige nosi naslov »Teorijski vidici: epohalna revolucija proizvodnih snaga i koreniti preobražaj svih strana društvenoga života ljudi«, a drugi dio — »Splet društvenih protivrečnosti na pragu naučno-tehničke revolucije«. Autor polazi od teze da postoji čvrsta povezanost između znanstveno-tehničke revolucije, njezinih društvenih posljedica i revolucionarne akcije radničke klase. Postojeće tendencije u razvijenim društvima i »ranom socijalizmu« ukazuju na zaključak o stihijnom a ne svjesnom ponašanju radničke klase u povijesnom razvoju. Radnička klasa mora biti reolucionarni subjekt koji treba iskoristiti sve prednosti tehničkoga razvoja. Ona danas proživljava posljedice znanstveno-tehničke revolucije, a ne koristi ih kao svoju taktiku i strategiju. Autorovo je mišljenje da je bez osmišljenih rješenja i revolucionarne prakse nemoguće ostvariti perspektive znanstveno-tehnološkoga razvoja.

U jugoslavenskoj je praksi drukčije, smatra autor. Jugoslavenski istraživači su svjedoci drukčijeg odnosa nego u zapadnom društvu. Samoupravni procesi omogućuju da centar zbivanja postane proizvođač; da čovjek bude aktivni činilac, a ne potčinjen »stihiji« tehnologije.

Danas su još uvijek neistraženi mnogi problemi i dileme koje se odnose na budućnost društva i čovjeka. Vidakovićeva knjiga tretira upravo te aktualne teme. Njegova je osnovna preokupacija pitanje kako znanstveno-tehnološka revolucija utječe na novo humanističko društvo.

I. C.

BRIAN M. BARRY

SOCIOLOGISTS, ECONOMISTS AND DEMOCRACY THEMES AND ISSUES IN MODERN SOCIOLOGY

General Editions Jean Floud and John Golthorpe

Collier-Mcmillan Limited, 1970.

Knjiga Briana M. Barrya »Sociologists, Economists and Democracy« (Sociolozi, ekonomisti i demokracija) analizira i istodobno uspoređuje dvije vrste suvremene političke teorije. Knjiga ne daje analizu političke teorije same, nego i teme i probleme moderne sociologije.

Već u prvoj glavi, koja je i uvodna, raspravlja se o porijeklu, pretpostavkama i

izgledima dvaju pristupa, ekonomističkog i sociološkog. Pristupi su sistematski analizirani u poglavljima — »Ideološko porijeklo: ekonomistički pristup«, te »Ideološko porijeklo: sociološki pristup«. Distinkcija se javlja u broju načina objašnjavanja. Ekonomistički je pristup aksiomatski, mehanički, matematički, a sociološki diskurzivan, organski, literaran. Osim toga, pristupi se razlikuju u pitanju koje postavljaju i u odgovoru koji na postavljeno pitanje daju. Sociologa zanima kakav će biti odgovor na pitanje što postaje tema dana i problem suvremenoga svijeta, premda je samo po sebi »centralno, staro i konzervativno«: »Kako je moguće održati društveni poredak (sistem)?«. Na pitanje: »Kako...« odgovor bi prema Brianu trebala dati politička sociologija, »nov predmet, koji je nikao, kada je sociologija došla do svoje pune afirmacije, predmet koji predstavlja osovinu vodećih teorijskih koncepcija ranijih razdoblja, novih formi i utemeljenja s novim imenima i novim remek-djelima, koja su gotovo toliko impresivna koliko je impresivan i kompleks djela Hegela.« (Brian M. Barry: Sociologists, Economists and Democracy«, p. 9.) U drugoj glavi — »Politička participacija kao racionalna akcija« naglašene su neke konstrukcije teorije o politici (Dowson) i istaknute neke tendencije. Zanimljiva je tendencija koja vodi do populističke participacije. Populistička participacija vodi do apsolutizma koji postaje »teorija masovnog društva«, »karakteristička nacionalnog« koja se javlja u svjetlu »političke kulture«. Na pitanja: Zašto se ljudi uključuju u političku aktivnost? — objašnjavanje participacije unutar kolektivne akcije, daje odgovor. Promatra se uloga lidera i traži korelacija između zavisnoga i nezavisnoga. Ispituju se stanja ekonomske racionalnosti, traži se logički smisao »političke participacije kao kolektivne akcije«.

Treći je dio knjige autor nazvao »Vrijednosti i stabilnost demokracije: tri teorije«. Analiziraju se tri teorije demokracije zastupljene u djelima Almonda i Verbae (The Civic Culture, Political Attitudes and Democracy in Five Nations), Eksteina (Division and Cohesion in Democracy: A Study of Norway), te Lipseta (Political Man).

U četvrtom su dijelu pod naslovom »Vrijednosti i demokratska stabilnost: okvir i problemi« izložena neka gledišta Parsonsa na »Hobbesians Problem«, Parsonsova objašnjenja normi i vrijednosti, vrijednosti i društveni poredak, značenje vrijednosti u društvu i za društvo, prob-